

Voedsters en groepshuisvesting? Mogelijkheden en knelpunten op basis van gedrag

Jorine Rommers

Wageningen Livestock Research (WLR), Wageningen

Onlangs heeft de Vrouwen Organisatie Konijnenhouders (VOK) een studieavond gehouden waar Wageningen Livestock Research (WLR) als gastspreker was uitgenodigd. Doel van de avond was om het gedragsonderzoek rondom groepshuisvesting van voedsters voor het voetlicht te brengen. Er werd in gegaan op het gedrag van konijnen en het onderzoek bij WLR aangevuld met verwachtingen en ervaringen vanuit de VOK. In dit artikel gaan we in op de inhoud van deze studieavond.

Introductie

Samenleving en markt vragen om dierenwelzijn. Dit is niets nieuws onder de zon. Echter ook LTO geeft in haar toekomstvisie aan te streven naar groepshuisvesting van voedsters, mits onderzoek laat zien dat dit mogelijk is.

Sinds 1999 wordt bij WLR onderzoek verricht naar groepshuisvesting. Tot 2005 was dit onderzoek gericht op volledige groepshuisvesting in grondhokken. Vanaf 2006 is het spoor opgepakt om voedsters gedurende de eerste weken van de zoogperiode afzonderlijk te huisvesten met hun jongen en pas nadat de voedsters zijn geïnsemineerd de voedsters met jongen in de groep te plaatsen, de zogenaamde "parttime" groepshuisvesting. Onderzoek heeft inmiddels uitgewezen, dat met dit systeem een gelijkwaardige productie t.o.v. klassieke kooihuisvesting kan worden behaald. Het grootste knelpunt is de onderlinge agressie die optreedt tussen voedsters wanneer onbekende dieren bij elkaar in een groep worden gezet. Het onderzoek heeft zich er dan ook onder andere op gericht om deze agressie te tackelen.

Het ontwikkelen van parttime groepshuisvesting wordt niet door WLR in haar eentje uitgevoerd, het is een integraal project. LTO maakt afspraken met afzet, overheid en dierenbescherming. WLR doet onderzoek om knelpunten weg te nemen en de sector denkt mee en levert input op basis van praktijkervaringen.

Gedrag en behoeften van konijnen

Tijdens de studieavond werd ingegaan op het gedrag van konijnen. Gedomesticeerde konijnen verschillen in hun gedrag niet veel van wilde konijnen. Het zijn prooidieren, die leven in groepen en een gemeenschappelijk hollenstelsel delen. Rond werpen graven de voedsters een

werpgang aan de rand of net buiten het gemeenschappelijk hollenstelsel, waarin ze hun jongen werpen en zogen. Konijnen zijn met name in de schemering actief. Ze eten vooral gras (en onkruiden) en knagen aan wortels en takken.

Op basis van het gedrag van konijnen kunnen hun behoeften worden geformuleerd. Het feit dat ze prooidieren zijn betekent bijvoorbeeld dat ze behoefte hebben aan veiligheid. Ze hebben behoefte aan soortgenoten, maar moeten zich ook aan sociaal contact kunnen onttrekken. Voedsters hebben bijvoorbeeld de behoefte aan nestbouwgedrag rond werpen, maar willen ook afstand kunnen nemen van het nest. Voedsters zogen de jongen immers slechts circa eenmaal per 24 uur. Ze rusten vrij veel wat betekent dat ze de behoefte hebben om gezamenlijk, ongestoord, comfortabel en veilig te kunnen liggen.

Uit de behoeften van konijnen vloeien eisen aan de huisvesting van konijnen voort, die echter ook vragen oproepen. De eisen die gesteld kunnen worden aan de huisvesting, werden tijdens de studieavond toegelicht:

Eisen aan de huisvesting

1. Voldoende ruimte: hokgrootte, waarbij de leefruimte kan worden vergroot door het aanbrengen van een of meerdere platforms.
2. Vlucht- en schuilmogelijkheden: denk aan schotten, platforms, buizen.
3. Contact met soortgenoten: groepshuisvesting, maar hoe groot moet de groep zijn?
4. Rond werpen in afzondering: parttime groepshuisvesting, vanaf welk stadium van de lactatie?
5. Afstand kunnen nemen van het nest: aangepaste nestkastingang?

6. Afstand kunnen nemen van de jongen als deze net uit het nest komen: denk aan platforms.
7. Functionele gebieden voor o.a. rusten, eten en bewegen.
8. Knagen en graven: het verstrekken van verrijkmateriaal zoals knaaghout en ruwvoer. Het voorzien van graafmogelijkheid?
9. Aanwezigheid van voer en water

Vervolgens werd in de groep gebrainstormd over de voor- en nadelen c.q. knelpunten van groepshuisvesting.

In de groep waren twee konijnenhoudsters aanwezig, die op hun bedrijf daadwerkelijk met voedsters in groepen werken. De ene konijnenhoudster verplaatst op 36 dagen na werpen moeder en jongen naar een groepshok (park) en na circa drie dagen worden de (drachtige) voedsters terug geplaatst in een schone welzijnskooi. Het andere bedrijf onderzoekt samen met WLR de mogelijkheden van parttime groepshuisvesting van voedsters vanaf circa 21-23 dagen na werpen.

De pro's en contra's van groepshuisvesting

Als pro's (voordelen) werden de volgende punten benoemd:

- Voedsters blijven voldoende in conditie (bedrijf dat voedsters 3 dagen met speenkonijnen mee naar de parken verhuist)
- Bij huisvesting in grotere groepen treedt minder makkelijk overbezetting op bij vleeskonijnen door het creëren van grotere open ruimtes. Dit uit zich in de laatste groeifase.
- Het oogt beter en draagt bij aan dierenwelzijn.
- Jongen kunnen ook drinken bij andere voedsters. Hierdoor kunnen jongen van wie de moeder weinig melk geeft, toch voldoende melk krijgen.

Als contra's (nadelen/knelpunten) werden de volgende punten genoemd:

- Agressie tussen voedsters met als gevolg (ernstige) huidbeschadigingen.
- Hogere besmettingsdruk
- Ongelijke groei van de jongen.
- Wat te doen met niet drachtige voedsters?
- Meer arbeid t.b.v. het dubbel verzetten van de voedsters (eenmaal naar het park en eenmaal terug in de welzijnskooien).

Onderzoek naar groepshuisvesting bij WLR

Daarna werd ingegaan op de tot dusver bekende knelpunten van groepshuisvesting en aan de hand van de onderzoeksresultaten bekeken wat het onderzoek heeft opgeleverd. Agressie blijkt een belangrijk knelpunt te zijn van groepshuisvesting. Bij volledige groepshuisvesting komt agressie voor rond de nesten. Bij parttime groepshuisvesting komt agressie voor tussen voedsters.

De agressie, die optreedt rond de nesten bij volledige groepshuisvesting, heeft er toe geleid dat men in het onderzoek is overgestapt op parttime groepshuisvesting. Dit wil zeggen dat de voedsters circa 3 dagen voor werpen individueel worden gehouden en pas in een later stadium van de lactatie in groepen worden geplaatst.

De agressie die optreedt tussen voedsters (doordat onbekende dieren bij elkaar in een groep worden geplaatst) is in kaart gebracht. Agressie treedt met name op in de eerste dagen na plaatsing in de groep. In het onderzoek is aandacht besteed aan onder andere het stadium van de lactatie waarin de voedsters in de groep worden gezet, de aanwezigheid van verschillende soorten verrijkingen in het hok en hokindeling en de invloed van het eigen hok/kooi binnen het groepshok (wel/geen territorium).

Uit al het onderzoek is naar voren gekomen dat het huisvesten van voedsters met jongen in parkhuisvesting veelbelovend lijkt. Op twee praktijkbedrijven bleek het mogelijk om voedsters in parken te houden zonder dat ze al teveel huidbeschadigingen opliepen. Echter, in het pilotonderzoek op het proefbedrijf blijven voedsters elkaar soms ernstig beschadigen.

Management van de jongen voor spenen

Wanneer jongen in een groepshok opgroeien blijkt dit met name ten koste te gaan van de groei. In groeps- en parkhuisvesting worden over het algemeen lagere speengewichten gevonden ten opzichte van jongen die in een welzijnskooi opgroeien. In het onderzoek is ook hier aandacht aan besteed.

Er is gekeken naar het zooggedrag van de jongen in volledige groepshuisvesting in grondhokken in vergelijking met individuele huisvesting op kooien. In de grondhokken werd minder frequent en korter gezoogd dan in de kooien.

Daarnaast is gekeken welk effect het plaatsen van voedsters in groepen op de jongen heeft.

De invloed van de leeftijd van de jongen bij mengen op het functioneren van de jongen is van groot belang. Effecten van leeftijd van mengen van de jongen is gemeten aan de hand van de uitval van de jongen voor en na spenen.

Tijdens de studieavond is ook met de aanwezige konijnenhoudsters van gedachte gewisseld over management van de jongen in groepshuisvesting. De volgende ervaringen kwamen naar voren:

- De jongen moeten niet te jong zijn, aangegeven werd minstens 24-25 dagen, echter een duidelijke onderbouwing werd niet gegeven.
- Drachtige voedsters bij elkaar uiten minder agressie dan niet drachtigen.
- Geen agressie onder voedsters levert minder stress bij de jongen.
- Niet drachtige voedsters gegeven langer melk en dit komt ten goede van de zwakkere jongen
- Aangepast speenvoer
- De jongen sneller aan het drinken zien te krijgen, eventueel met een in hoogte verstelbare drinknippelleiding voor de jongen. De extra watervoorziening zou vanaf een week voor spenen tot en met een week na spenen vooral de zwakkere jongen de 'helpende hand' bieden.

Slot

Tot slot werd nog een blik op de toekomst geworpen.

Voor zover we op basis van onderzoek hebben kunnen aantonen lijkt volledige groepshuisvesting van voedsters (met individuele nesten) geen optie en zullen we ons moeten richten op parttime groepshuisvesting. In de toekomstvisie geeft LTO aan dat vleeskonijnen in parken gehouden kunnen worden. Groepshuisvesting van voedsters in parkhuisvesting sluit hierop aan.

Daarnaast zal ook gekeken moeten worden naar onze zuiderburen, België, die in de wetgeving hebben vastgelegd dat er in de toekomst twee soorten parkhuisvesting voor voedsters open staan, te weten in een groep of individueel in een verruimd en verrijkt parkhok.

Rond 22.00 uur werd de studieavond afgesloten. We kijken terug op een vruchtbare avond.